

VLASTNÁ ZODPOVEDNOSŤ – KOMPAS V PEDAGOGICKOM MORI ZMIEN

Milé kolegyně a milí kolegovia,

Milí hostia,

Fakt, že téma zodpovednosť je spoločensky citlivá a denne aktuálna sa nedá prehliadnuť, ani prepočúť. Či finančná kríza alebo eurokríza, Fukushima alebo revízia sociálneho systému – všade beží kolotoč otázok, kde, kto a akú zodpovednosť prevzal alebo mal prevziať (referencia na témy od M. Leuenbergera – pozn. prekladateľa).

Orientácia na vonkajšie authority sa núka už iba ťažko.

Práve naopak, v posledných rokoch sa veľmi veľa expertov ukázalo ako nekompetentných a nezodpovedných.

Ich rady sú drahé a nasledovanie týchto rád ešte drahšie. A udialo sa príliš veľa označeného za „nepravdepodobné“.

Takže je čoraz dôležitejšie nachádzať smer v sebe samom, rozvíjať kompas, pomocou ktorého sa viem orientovať ja sám. Táto skutočnosť nás všetkých vnáša do úplne iného prostredia, ale tiež do úplne inej hladiny vlastnej zodpovednosti. Veľa z nás nedostalo v období nášho rastu v tejto oblasti príliš veľa podpory.

Vlastná biografica, vlastná skúsenosť, brať vážne a vnímať vlastné učenie a poznanie – to znamená považovať ich za pravdu, dôsledne ich preverovať, byť bdely a prítomný - to sú vysoké nároky vo svete, v ktorom sa spoločnosť zároveň sťažuje na infantilizáciu⁽¹⁾, zvyšujúcu sa mieru konzumu a kultúru zábavy. Televízne programy a reklama nechávajú pozdravovať...

Kde a ako sa teda učíme prevziať zodpovednosť? Aké sú rámcové podmienky pre toto učenie, a, keď tieto podmienky budeme vedieť definovať, ako sa môže toto učenie pre nás všetkých a pre prácu s deťmi využiť a aplikovať do života?

Začnem pojmi a predpokladmi, ktoré definujú vlastnú zodpovednosť v mojom ponímaní. Následne Vám rozpoviem príhodu z Primárie a uzavriem to tromi nápoďami – alebo, aby to nebolo tak náročné – pred obedom – tromi povzbudeniami pre našu dnešnú školskú prax a tým pre nás všetkých – vychovávateľov, učiteľov, coachov alebo všetkých v akejkoľvek funkcii pracujúcich v škole.

Pozývam Vás teda na malú cestu do mojej a Vašej predstavy vlastnej zodpovednosti a verím, že Vám dodám odvahu pre príchod nových skúseností s učením tak, aby Vás Vaše skúsenosti nadchli.

Nadšenie, podľa chápania prof. Hüthera, vedca zaoberajúceho sa výskumom mozgu, ktorý sa považuje za pôrodnika – nadšenie je hnojivom pre náš mozog! – a týmto hnojivom nadšenia nadšenie ako také rastie, čo znamená že sa zvyšuje miera učenia!

Ak chcete niečo zažiť vo vzťahu k svojmu porozumeniu vlastnej zodpovednosti, musíte zažiť vlastnú motiváciu, vašu vieru a možno aj to, čo Vás otvorene alebo skryte prenasleduje. Svojmu skutočnému porozumeniu neprejdete cez rozum, avšak prídete na stopu. Môžete svoju prežitú vlastnú zodpovednosť pozorovať v akcii – tá totižto v akcii začína i končí. Prežitá vlastná zodpovednosť sa prejavuje v činnosti, tam sa dá pozorovať i považovať za skutočnú.

Konanie, v ktorom môžete svoje okolie pozorovať je určené tromi faktormi -

voľba (autonómia), vôľa (iniciatíva) a náš druh odpovede (kreativita).

Sú to rovnaké časti, ktoré potrebuje k prežitiu každá bunka – a ktorými sa formuje mozog.

Začnem s **výberom – s vyberaním.**

Čo má výber spoločné s vlastnou zodpovednosťou?

V jadre veci je vlastná zodpovednosť autonómnym a dobrovoľným **konaním – a to je nemožné bez výberu.** Presne tak, ako nemôžete nekomunikovať, nemôžete ani nevyberať.

Môžete byť učiteľkou – ale tiež nemusíte – môžete byť tam kde ste, ale aj nemusíte. Skutočná zodpovednosť vyplýva z vedomého výberu a rozhodnutia. Robiť rozhodnutia nie je jednoduché – čo robí rozhodovanie často ťažké, je zrieknutie sa možností, v prospech ktorých sme sa nerozhodli. Každý výber má svoju cenu – a vy túto cenu prijímate a musíte byť pripravený ju zaplatiť. Vždy to robíte – hoc to môže vyzeráť inak – pre seba! Vyberajte si teda tak zodpovedne, ako viete, čo urobíte – a podľa možností robte to, čo ste si vybrali.

To tiež znamená – buďte ostražití.

Vlastná zodpovednosť je tiež definovaná prostredníctvom angažovaného a iniciatívneho správania sa – vôle, chcenia.

Skutočnosti sú vyberané, chcené a realizované – nepadajú z neba. Ani Fukushima, ani finančná kríza a reformy Harnos, Pisa a Bologna tiež nie.

Dobré na tom je – že ste modelovaný, čo znamená, že ste ovplyvnený súčasnou spoločnosťou a kultúrou jej doby a tým podliehate úpadku ako to, čo bolo predtým a to, čo je tu dnes. Vaša dnešná realita je budúcnosťou / víziou alebo odpoveďou na problém, ktorý tu bol včera, a zároveň je minulosťou zajtrajška.

Menej dobré na tom je – že vlastne nikto z nás v podstate až tak nemá rád zmenu – hoci je zmena najpodstatnejším znakom života. Zmeny v nás často vyvolávajú strach – individuálne ako osoby, ale tiež systémy a inštitúcie nemajú zmeny radi a potrebujú veľa energie na odpor voči nim.

Cesta von z tohto strachu pred zmenou však vždy vedie cez strach. A k tomu potrebujete uvoľňujúcu sa energiu, ktorá vzniká pri **vedomom** výbere – keď tiež Vaša energia sa v rozdielnosti a rezistencii nevysilí, ale uvoľní a potrebujete **chcieť** to, čo ste si vybrali. Výber a z toho vyplývajúca vôľa v zmysle cieľa alebo procesu – vám dáva silu, disciplínu, trpezlivosť a vytrvalosť zotrvať. Nachádzať riešenia, možnosti a rozvíjať alternatívy. Začnete milovať čo robíte, pretože ste si to sami a vo vlastnej zodpovednosti vybrali a svoju činnosť konáte dobrovoľne a rád. Takže ide o energiu, ktorú vkladáte, pretože ste si to vybrali. A toto **chcenie**, vôľu, potrebujeme preto, aby sme zmeny zvládali a nachádzali cestu cez strach. Nie **musieť** – avšak **chcieť** – to je rozhodne úplne iný postoj a to presne v tej časti rozhodnutia, ktorú modelujete vedome a akceptujete ho. Dobrovoľne nesiete zodpovednosť, idúc ďalej tým odolávate nebezpečenstvu pasivity a odolávate stavu, cítiť sa ako obeť. Pre to existuje veľa príkladov z každodenného života: Nemusíme ešte rýchlo nakúpiť, ale chceme. Nemusíme ísť domov, chceme to dávajte na to pozor a cvičte!

Nie – nemôžete definovať vietor – ale plachtu vlastných stanovísk a postojov, **tie** môžete stále nanovo nastavovať – vyberať si a tým spolu definovať kurz – **chcieť**.

A to najlepšie nakoniec – vlastná zodpovednosť je tvorivá činnosť – je to odpoveď ako byť v spojení so všetkým vôkol nás. S ľuďmi, cestovaním, požiadavkami, radosťami a strachom. Vyvíjame sa, to dnes vieme z neurológie, v neustálej rezonancii voči nášmu životnému prostrediu, v procese dialógu. Všetok život sa vyvíja v samostatnej organizácii a vo vzťahoch – váš život tak ako môj a ako životy všetkých detí a dospelých.

To je pre systém školy, ktorý sa s veľkou zotrvačnosťou, bolestivo a namáhavo vytvaroval z rokov *kultúry poslušnosti (Gehorsamkultur)*, veľké sústo. A toto sústo máme bohužiaľ všetci predovšetkým v krku. Lepšie by však bolo, ak by sme ho mali aspoň v žalúdku.

Odpovedať znamená byť vo vzťahu. A my ako dospelí sme zodpovední za kvalitu vzťahu, takže za „ako“, za „tón“ tejto odpovede. To znamená, že učitelia, učiteľky a rodičia sú zodpovední za toto „sem a tam“ v dialógu.

Je ťažké vzdať sa pripisovaniu viny deťom! Vyžaduje to od nás hľadanie ciest, ktoré nám umožnia vstupovať do lepších vzťahov, vyžaduje to prácu na sebe a vlastnú vzťahovú kompetenciu.

Nepoznám nikoho, kto by tento pohľad na vec prezentoval jasnejšie a kompetentnejšie, ako je Jesper Juul v jeho knihe „Od poslušnosti k zodpovednosti“. Jemu a jeho práci vďačím za veľa.

Naše konanie – naše, ako dúfame, často kreatívne a plodné činy – sa skladajú zo **slobodného rozhodnutia, voľby**.

Energia, ktorá pri rozhodnutí vzniká – uvoľňuje sa – prináša vôľu cieľavedomo a angažovane na cestu smerujúcu ku konaniu.

A obe spolu vytvárajú **ich druh odpovede na to**, čo im život prináša do srdca, pod nohy alebo prinajmenšom pred domové dvere.

A teraz bude tiež jasné – prečo ľudia, zodpovední za svoje činy nemôžu byť jednoducho poslušní. Prečo hierarchie vlastnú zodpovednosť oslabujú – obmedzujú totiž vlastnú odpoveď na situáciu

pravidłami a normami. Teraz tiež rozumiete, prečo je vlastná zodpovednosť dospelých taká rozhodujúca a to práve v škole, kde je našim cieľom, aby deti smeli byť ľuďmi zodpovednými za seba samého.

Oni už ale sú! Už neprichádzajú ako „žiaci“ ktorí chcú „učiteľov“. Prichádzajú ako ľudia a chcú, ako je to v nich prirodzené, ďalej a ďalej rásť do autonómie, ktorá s každým krokom vývoja rastie. Chcú sa chopiť iniciatívy v každej oblasti, ktorá ich zaujíma, ktorá ich zvedavosť a záujem zobúdzajú a chcú rozvíjať kreatívne odpovede, ktoré sú v ich živote a okolí viditeľné a zanechávajú stopy.

Preto je vlastná zodpovednosť otázkou rámcového významu, ktorý dávame deťom doma a v škole. My ľudia sa jej učíme iba v „reálnom čase“ – nepomáha tu žiadny trik ani žiadna metóda – ide o postoj. Poznanie musí byť v prvom rade prežitá a cvičená nami dospelými. Deti nemôžu vlastnú zodpovednosť sami skúšať a vyvíjať – potrebujú náš príklad, naše vedenie a starostlivosť, našu vlastnú kompetenciu, ktorá je predovšetkým vzťahovou kompetenciou – a ktorú sa v našich vzdelávacích systémoch stále nedostatočne učíme, a ktorú si nedostatočne cvičíme.

Vlastná zodpovednosť je jasným predpokladom pre to, aby sa mohla vôbec vyvíjať sociálna zodpovednosť, teda zodpovednosť medzi ľuďmi navzájom.

A teraz malý príklad z každodenného života v Primárii -

Príbeh hovorí o vzájomnom procese učenia sa na tému vlastná zodpovednosť, ktoré nám bolo sprostredkované deťmi v našej škole.

Začína jednou neškodnou otázkou dvoch dievčat: „Môžeme prosím, naše myši priniesť do Primárie?“. A keďže išlo o skúsené deti z prostredia Primárie, premysleli si vopred, kde by mohli dospelí vidieť argumenty proti. Takže hneď za tým prišlo:

„Už sme si všetko premysleli, kde by mali klieťky nerušené miesto. Máme tiež dosť vreckového na nákup krmiva a počas prázdnin by sme si ich zobrali domov –

a to najlepšie nakoniec: „všetci“ ostatní by sa tešili a mohli by sa s nimi hrať, vytvoril by sa tzv. „plán návštev myší.“

Kto mohol byť proti? Takto zodpovedne a prezieravo, takto premyslene a sociálne znesiteľne ako táto požiadavka vznikla.

My – učiteľia – sme sa tešili a iba niekto, neviem už kto, sa pýtal na rozmnožovanie – „nie je problémom, máme dve samičky z chovateľskej stanice, garantovane vyšetrené.“

Boli to tri týždne. – Tri týždne vzrušenia a radosti, nového vývoja a prvých konfliktov kvôli čisteniu a zabudnutému kŕmeniu cez víkend. Sympatie a antipatie voči myšiam – nič nezvyčajné. A deti to robili dobre. Kričali, stanovovali pravidlá, plakali a zmierovali sa, tešili sa na milé zvieratká a búrili sa, keď si niekoľko chlapcov z vecí urobilo zábavu – pre vysvetlenie – priniesli mačku a pozorovali, čo asi bude taká myš pred mačkou robiť.

Myši sa mali dobre, priberali a boli krásnou každodennou témou. Po troch týždňoch jedna z myší porodila 5 mláďat. Obrovská radosť detí – tak milé... ! Skepsa nás, dospelých, ale tiež fascinácia – mláďatká boli skutočne sladké.

Radostná udalosť nastolila mnohé otázky. Bohužiaľ bola samička, ktorá porodila, ťarchavá už v obchode a človek nemôže byť proti tomu, aby si mohla svoje deti ponechať. Mláďatá sme vyšetrili, zistili sme pohlavie a našli sme deti, ktoré chceli a hľadali mláďatá... Obyvatelia klietky rástli a veľa sme sa učili o biológii. Boli to štúdie o krotení myši, ich výchove. Občas klietka smrdela, občas nebola prílišná ochota prispievať z vreckového na krmivo – teda pravý a reálny život. A potom boli mláďatá rýchlejšie pohlavne dospelé ako sme predpokladali – a mali sme druhú generáciu...

Otvorila sa nová téma – prečo sa myši tak rýchlo rozmnožujú? Čo vlastne znamená slovo „incest“? Ako je to s dedičnosťou? Rodokmeň myši človek nemôže robiť!

Celý vrh mláďat bol jedno ráno mŕtvy. Prečo? Je pravdou, že ich zabila matka? Premnoženie? Primálo miesta, ako je i medzi nami, ľuďmi?

Otázky nemali konca.

Po pol roku sme mali 48 myši – prakticky nepretržite smrad a nervy.

Nebola plná loď, ale už tretie poschodie rastúceho domu pre myši bolo plné. Priveľa myši!

Premnoženie – obmedzené zdroje – zodpovednosť bola vysoká... ako v skutočnom živote.

Prejavilo sa plné nasadenie osobnej zodpovednosti a sociálnej zodpovednosti. Vášnivý proces.

Môže človek myši zabiť, ak majú svoje mená? Boli chované a sú závislé?

Môže ich človek zobrať do zoo a poskytnúť ako krmivo pre hady?

Môže ich človek vypustiť do záhrady, ak pravdepodobnosť ich prežitia je minimálna a pravdepodobne ide iba o zbavenie sa zodpovednosti takouto výhovorkou? A dokonca domáce druhy myši v prírode tým môžu byť poškodené?

Môže ich človek nechať uspať veterinárom?

Určite si viete predstaviť, aký je rozdiel medzi „empatickým“ a „cinicky cool“ argumentom, medzi subjektívnym a objektívnym argumentom a zodpovednosťou za spôsob života...

Okrem 10tich myši, všetky ostatné uhynuli.

Slovné argumenty boli silné, pocit viny tiež. Pocit zodpovednosti bol silne vyzývavý, bol adekvátny k danému problému a raz sa nám podarilo otázku myši vyriešiť. Neexistuje žiadne „jedno správne riešenie“, zostáva iba cesta zotrvať v rozhovoroch a pomôcť rozjasniť problém voľby – chcieť a odpovedať.

Všetci sme sa neuveriteľne veľa naučili – deti ako i dospelí. O zodpovednosti, moci, vine a hanbe.

Konkrétne sme prežili, čo je v nás, kde stojíme, a že sme vo svete pozorní.

A odvtedy sme nemali žiadne myšie kolónie.

Mali sme iba Caru, školského psíka a aj on na jar zahynul.

Posledné deti, ktoré boli pri tom, sú teraz vo vyšších ročníkoch. Stále prichádzajú nové a nové deti a ich druh schopnosti definovať sa v zodpovednosti vyžaduje reálny podnet.

Potrebuje voľný priestor stretnúť sa so skutočným rizikom.

Žiadne fiktívne situácie, žiadny virtuálny svet. Skutočný život, pravdivý vo všetkých významoch. So žijúcimi očami a potrebami. Životné cesty, v ktorých môžem ísť do vzťahov, ktoré človeka môžu živiť, volať a hladieť.

Niešť zodpovednosť, prevziať ju, odstrániť, zbaviť sa jej, delegovať ju – všetko to bude tak prežiteľné a uchopiteľné so všetkými dôsledkami.

Zodpovedný a nezodpovedný potom už nie sú žiadne slová. Súvisia s vlastným správaním a jeho následkami.

My ľudia sa správame rozdielne a máme na to rozdielne dôvody. Naša história a naše skúsenosti – a zdôvodňujeme aj následky rozdielne. V prvom rade hľadáme argumenty, ako naše správanie zdôvodniť, argumenty ktoré nášmu správaniu a nášmu svetu zodpovedajú. Je to úplne rovnaké u detí ako u bankárov.

Naučiť sa s tým vychádzať znamená učiť sa niečo o sebe a o iných. Je to cvičenie v tolerancii a rešpekte – druhá strana stavu, keď sa o tom „iba rozpráva“. Je to skutočné cvičenie a to niekedy bolí.

Rozdeľuje alebo spája priateľov, prekvapuje a tým rozjasňuje, podporuje pozornosť na jeden bod alebo stráca pozornosť zo zabehnutého egocentrického pohľadu. Toto učenie potrebujeme my všetci tu a teraz, v Romanshorne, vo Švajčiarsku a vo svete.

A preto nakoniec tri pozvania pre váš bežný deň školskej praxe, tri povzbudení, možno dokonca inšpirácia. – Ako vidíte, patrím k „cechu učiteľskému“ a nemôžem to tak nechať...

Pomôcka č.1 – Buďte so svojou kožou naživo vo vašej každodennej školskej praxi

Umožnite žijúce, podnecujúce procesy učenia pre vás a pre deti. Sme za to zodpovední a stále a stále to môžeme umožniť. Je to to, čo deti a mládež od nás potrebujú.

Je to spojené s rizikom – samozrejme.

Avšak – pokiaľ chceme žiť naďalej v demokracii, nemôžeme slobodu tak ľahko zameniť za istotu a to v súkromných, školských a ani vo verejných oblastiach.

Je to spojené a určitými nákladmi – tiež samozrejme. Život predsa nie je iba čistý a poporiadku usporiadaný. Niekedy tiež smrdí, je hlučný a vytvára nepredpokladateľné zmeny. Avšak, bez chaosu sa nemôže vytvoriť ani poriadok, - nedá sa to v škole a nedá sa to ani v našich hlavách. Vyzýva nás to nachádzať hranice, prostredníctvom čoho sa učíme so všetkými zmyslami a komplexne a skutočne, rozvíjame reč - vďaka neurobiológii – ktorá to dnes dokazuje.

Je to však nabité radosťou a zábavou, učením a rozvojom, smiechom a plačom – presne ako život.

Pozvanie 2 – buďte zvedaví, čudujte sa, milujte otázky viac ako odpovede...

Prestaňte servírovať odpovede, ako keby ste všetko vopred vedeli.

Prezentujte otázky so všetkou duchaprítomnosťou a pozornosťou. Bráňte otázky pred urýchlenými odpoveďami, pred náučnými seriálmi v televízii, pred touto rýchlosťou všetko už vidieť a už počuť, prečítať v GEO... „oco povedal, že svet existuje, pretože bol nejaký tresk...“ - akoby to vysvetľovalo, čo, prečo a ako tresko – a otázok nie je po tohtoročnom odovzdaní Nobelovej ceny o rozpínavosti vesmíru vôbec menej...

Otázky obsahujú možnosti, potenciál, zázrak sveta, - dávajú svetu v každodennom živote miesto, vnútorný priestor (veľa detí je v tomto priestore doma, neboli ešte vyhnané z tohto vnútorného raja) a tam len vznikajú skutočne nové myšlienky – prekvapujúce myšlienky, riešenia zajtrajška.

To nevystupuje proti sprostredkovávaniu poznania. Sprostredkovanie poznania pomáha reflektovať a rozumieť, v akom vzťahu sú moje objavy a skúsenosti. – Na ktorom kontinente poznania sa práve nachádzam a kto tam predomnou už mapoval.

Pre vyjadrenie prostredníctvom môjho obľúbeného obrazu od Rilke:

„Človek musí skúsiť mať otázky rád, ako zamknutú izbu a ako knihy, ktoré sú napísané v úplne cudzom jazyku. Ide o to, všetko prežívať. Ak človek otázky prežíva, žije možno pozvoľna, bez toho aby si všimol, v jeden deň i odpoveď.“

Cítite, koľko je v tom čase, pokoja a dôvery?

Všetky dobré veci sú tri – v pedagogickom príboji – alebo každodennej praxi – to chce ešte **pomôcku číslo tri:**

Buďte plodným tvorcom vo vašom živote – pamätáte sa – vybrať si, chcieť, odpovedať.

Špecializovaní profesionáli vedia o svojom miniostrave v oceáne veľmi veľa. – Veľmi veľa, veľmi presne a majú pre to aj svoj veľmi špecifický jazyk, prostredníctvom ktorého si dobre rozumejú so sebe podobnými, ktorý im však spôsobuje ťažkosti pri komunikácii s inými. Platí to profesionálne a objektívne. – Vy už viete - „Ostrov poznania“ v oceáne nepoznania...

Ako pedagóg ste tiež špecializovaný. Nie na jeden ostrov, ako odborníci, ale na to, čo sa objavuje medzi ostrovmi a na ich plážach: vyplavené veci, pobrežné trávy, rak pustovník a mušle, oceán s jeho búrkami a prúdmi, svojou rečou víň a vetrom. Viete, ako môžu zaujímavé zážitky sprostredkovať stretnutia, že aj piesne môžu byť popisom cesty. Kombinujete nové vynálezy a objavy – medzi remeslami a umením – a stále prinášate Vaše subjektívne učenie ako Vašu úlohu. – Vaša skúsenosť, poučenie, schopnosť reflexie – Vaše vášne, ktoré Vás spájajú so svetom.

Čo iné by malo deti nadchnúť, ak nie nadšení dospelí, ktorých predbehne ich srdce a tým dosiahnu farebnú reč a svietiaci svet – a hnojivo pre mozog.

A to znamená, že učenie Vás potrebuje celých, ako **celých ľudí!** – Ako ľudí, ktorí vidia v živote zmysel – ako inak by deti mohli chcieť v tomto svete dosiahnuť dospelosť?

A začnite hneď! –

Zmeňte, čo Vás ruší a odoberá Vám silu. Zmeňte to v to, čo stanovíte za jasnú pravdu. Prijmite to, ako Vašu skutočnosť.

A potom dávajte pozor na svoj výber (a na výber máte vždy – buď vo vnútri alebo vonku), na cenu, ktorú ste ochotní za svoje rozhodnutie zaplatiť a na motiváciu.

Buďte iniciatívny – ste predstaviteľom skutočnosti – ste ten, kto vyberá. Robíte to pre seba, sebecky s vlastnou zodpovednosťou – a tak je to dobre. Je to základ pre osobný záväzok a solidaritu v spoločnosti – pre sociálnu zodpovednosť.

Nikto z nás sa to neučí opačne!

Prajem Vám, ako aj všetkým deťom, s ktorými máte niečo do činenia, a osobitne dieťaťu vo Vás ako aj v každom dospelom –

Odvahu a samopašnosť,

Radosť a ľahkosť,

Silu a plynúci zmysel – a ďakujem za Vašu pozornosť.

Ursula Taravella

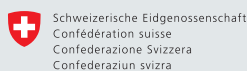
(1) Jedným zo základných sociálnych trendov, sprevádzajúcim vytváranie masovej produkcie v mediálnom priestore, je infantilizácia masovej kultúry, charakteristická zreteľnou nechutou mediálneho publika dospieť (Kasarda, 2001, s. 54). Infantilizácia je výrazom rezignácie na zodpovednosť dospelého veku; kognitívny ústup do obdobia detstva sa v atmosfére relativizácie hodnôt a existenciálnej neistoty spája s karnevalizáciou kultúry, ktorá spôsobuje, že svet mediálnej fikcie sa stáva pre modernú spoločnosť skutočnejším než ten, ktorý v záujme fungovania všeobecne dostupnej zábavy postupne mediálne publikum opúšťa. Dôsledkami infantilizácie je obľuba mediálnych produktov sprevádzajúcich detský vek (filmy s detskými hrdinami, bábiky, ale aj detské oblečenie a zjednodušené tvary modernej hudby).

Zdroj: <http://www.medialnavychova.sk/masova-produkcia/>

Daphne – Inštitút aplikovanej ekológie v rámci projektu tvorí a prináša inovatívny model celostného učenia, ktorý vychádza z humanistických princípov výchovy a využíva metódy príbehového vzdelávania.

PROGRAM ŠVAJČIARSKO-SLOVENSKEJ SPOLUPRÁCE
SWISS-SLOVAK COOPERATION PROGRAMME

BLOKOVÝ GRANT PRE MVO A PODPORU PARTNERSTVIEV ŠVAJČIARSKO-SLOVENSKEJ SPOLUPRÁCE
REALIZUJE NADÁCIA EKOPOLIS
V SPOLUPRÁCI S PARTNERMI NADACIOU SOCIA A KÁRPATSKOU NADACIOU

WWW.BGSFM.SK